

NÁDOR ORSOLYA

A magyarországi alkalmazott nyelvészet és nyelvpedagógia fél évszázada a Modern Nyelvoktatás tükrében

Fifty Years of Hungarian Applied Linguistics as reflected in the pages of the journal Modern Nyelvoktatás [Modern Language Education]

The oldest forum for Hungarian applied linguists was established in 1963. Until the change of regime in 1989, this periodical focused on language pedagogy. It informed language teachers and linguists of the achievements of modern applied linguistics in both East and West. After a six-year hiatus it was re-established by György Szépe in 1995. Since then, it has appeared quarterly, and from 2021 twice a year. The second period was characterized both by an openness to the entire range of applied linguistics that can be utilized in teaching, and by an emphasis on foreign language pedagogy and translation studies. It has maintained a remarkable standard of scholarship thanks to consistently high quality editorial work. The current period continues the existing concept as regards content and of formatting. The most important recent change has been the digitalization and the OJS publishing of the journal.

Keywords: applied linguistics, language pedagogy, publication forum, history of publishing

A hazai nyelvészet „modernista fordulata” – az alkalmazott nyelvészet és a nyelvpedagógia szemszögéből

A *Modern Nyelvoktatás* több mint ötven éve, 1963 óta jelenik meg néhány éves megszakítással, ez a periodika a leghosszabb ideje létező magyar alkalmazott nyelvészeti kiadvány, kezdetben a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, 1995-ös újraindulásától pedig a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületének a tudományos folyóirata. Ami a két hosszú periódust összeköti: a sokszínű alkalmazott nyelvészet iránti elkötelezettség, a nyelvészet gyakorlati, más tudományterületekkel szimbiózisban elért eredményei széles körben való elterjesztésének szándéka.

A hatvanas évek jelentős változásokat hozott a nyelvtudományban: Szépe György fogalomhasználatával élve elindult a „modernista fordulat” (lassú nyitás kezdődött a nyelvészet és a vele kapcsolatba hozható más tudományterületek között (Szépe, 2016, p. 30–34). Létrejött az ELTE tanszéke, az MTA I. Osztályán belül az Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottság, a nyelvészethez interdiszciplináris szemlélettel közelítő fiatal tudós-tanár nemzedék számára pedig a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat kínált az egyetemektől független, mégis szervezett együttgondolkodási lehetőséget.

Fodor István az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa volt, amikor a *Mire jó a nyelvtudomány* című könyvében (1968) összegyűjtötte azokat a területeket, ame-

lyek a nyelvtudomány kérdéseire más tudományokkal együtt tudtak vagy szándékoztak választ adni. Az első kiadás ma már kordokumentumnak számít – különösen a több évtizeddel későbbi (2001) második kiadás tükrében. A hatvanas években még bizonytalan, interdiszciplináris kapcsolatkeresés a század végére már természetes és célszerű kapcsolatrendszerrel mutat az alkalmazott nyelvészet számos területén, így például a politikatudomány és a nyelvészet közös pontjait a nyelvpolitika, a szociológiával közös kérdéseket pedig a szociolingvisztika kutatja.

Az első kiadás bevezetésében Fodor a nyelvészet és a határtudományok együttműködését három csoportba rendszerezi: az elsőbe azok a tudományterületek tartoznak, amelyek már régebben kapcsolatba kerültek a nyelvészettel (irodalomtudomány, lélektan), a másodikba az újabb kapcsolatok (matematika, kibernetika), a harmadikba pedig azokat sorolta, amelyeknek akkor még csak a körvonalai látszóttak, ilyen volt a politikatudomány és a kriminalisztika (Fodor, 1968, pp. 5–6). A nyelvpedagógiáról írt fejezetében többször is hangsúlyozza, hogy bár a nagyközönség a nyelvészek egyik fő feladatának az idegen nyelvek tanítását gondolja, ez koránt sincs így. „A nyelvtudomány közvetett szerepe a didaktikai módszerek kiválasztásában jelentkezik, vagyis abban a kérdésben, hogyan tanítsa a tanár a nyelvet” (i. m. 150). Az újabb nyelvtudományi módszerek közül Fodor szerint közvetlen nyelvpedagógiai hasznossága az összevető (kontrasztív) nyelvészetnek és a szógyakorisági, szóstatistikai módszereknek van, a strukturalista irányzat szerepét megkérdőjelezi, és röviden kitér a kor divatos irányzatának, a pszichologizáló módszerek alkalmazásának a felelősségére is (152). Végül idézzük fel ennek a fejezetnek a zárógondolatát, mielőtt rátérünk a *Modern Nyelvoktatás* első korszakára:

„Ha a nyelvész nem is tanít nyelveket, a nyelvoktatás elméleti kérdései csak távolabbról kapcsolódnak is a nyelvtudományhoz, ha az idegen nyelvismeret és a nyelvtudomány két különböző dolog is, az az országos probléma, amely egyelőre kevés államban jutott el a központi irányítás fokára, hogy milyen idegen nyelveket tanítsanak, és egyáltalán milyen fokra emelkedjék a lakosság idegen nyelvismerete, a politikai, gazdasági, művelődési és egyéb érdekeken túl a nyelvtudomány illetékességi körébe is beletartozik” (157).

Ezzel Fodor István megfogalmazta a nyelvoktatás-politika ma is aktuális problémáját, ami azóta is vissza-visszatér a periodika első és második korszakában is tanulmányok, könyvszemlék formájában.

A *Modern Nyelvoktatás* folyóirat elnevezése szerény, kevesebbet sejtet, mint amit a tartalma mutat. Sturcz Zoltán véleménye szerint (2013, p. 9) a modern, azaz az élő nyelvek modern keretben történő tanítása (Szépe, 1995, p. 4) mellett egy terminológiai kettősség (holt nyelv – modern nyelv), valamint a Magyarországon is hozzáférhető *The Modern Language Journal*, tehát az angolszász címadási minta miatt választhatták az alapítók a *Modern Nyelvoktatás* címet. Ezt az érvelést elfogadhatjuk azzal a kiegészítéssel, hogy az „alkalmazott nyelvészet” 1963-ban meglehetősen idegenül csengett még a nyelv kérdései iránt érdeklődők számára is. Az, ahogy a nyelvoktatás „modern” felfogása megvalósult a lapban, nemcsak a nyelvpedagógia teljességét jelenti az oktatásszervezéstől a didaktikán keresztül a személyi és tárgyi feltételekig, hanem már az első időszakban is a fordítástudománnyal, az alkalmazott szövegnyelvészettel,

stilisztikával, a kontrasztív nyelvészettel, a szaknyelvoktatással, majd a nyelvtervezéssel, nyelvpolitikával fokozatosan kiegészülve teremtette meg a mai alkalmazott nyelvészet alapját.

A Modern Nyelvoktatás korszakai

Az alkalmazott nyelvészet és a nyelvpedagógia tudománnyá szerveződésének időszaka és a periodika első korszaka (1963–1989)

A *Modern Nyelvoktatás* történetének első korszaka 1963-tól, a második világháború utáni legnehezebb politikai időszak végén kezdődött, és 1989-ig, a rendszerváltásig tartott. Ez volt a közművelődésben az ún. „TIT-korszak”. A TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) eredetileg természettudományi egyesületként indult az 1840-es években, majd a századfordulón a társadalomtudomány művelői is csatlakoztak. Az 1953-as újrainduláskor már a közművelődés szolgálatát felvállaló, sok neves tudós közreműködését megnyerő társadalmi szervezet volt, amely ismeretterjesztő előadásokat tartott országszerte, megjelentette a ma is népszerű *Élet és Tudományt*, könyvkiadási tevékenységet is folytatott (TIT – Gondolat Könyvkiadó), valamint megszervezte az ország első, mindenki számára megfizethető áron és igen magas szakmai színvonalon működő nyelviskolai hálózatát (Székely, 2001, pp. 6–9).

Visszatekintve a hatvanas-hetvenes évekre, világosan kirajzolódik a tudományterület, mivel ekkor alakult ki az a sokszínű magyarországi alkalmazott nyelvészet, amely nemcsak a nyelvpedagógiával és a hozzá köthető területekkel foglalkozott, hanem kitekített a többi társadalom- és természettudományi kapcsolódási lehetőségre is. Az új tudományterület szerveződéséhez azonban nem lett volna elég néhány lelkes, a nemzetközi folyamatokat tekintve is tájékozott nyelvész és nyelvtanár, hanem kellett egy szervezet, amely felvállalja a csoportot, valamint kellett egy vagy több fórum, amelynek a feladata volt egyebek között a modern nyelvtudományi szemlélet széles körben való elterjesztése tudományos ismeretterjesztő módszerekkel. Az egyetemek és az akadémiai kutatóintézetek csak korlátozott lehetőségeket biztosíthattak arra, hogy a szűk szakmán túl is megismerhessék az érdeklődők – így például a nyelvtanárok – a nyelv és a pszichológia, a nyelv és a szociológia, a nyelv és a matematika összekapcsolásában rejlő és a gyakorlatban is jól hasznosítható lehetőségeket. A TIT azonban mint országos hatókörű, számos helyi szervezettel rendelkező intézmény ezt is sikeresen megoldotta. Emellett a hatvanas években nem lehetett egyszerűen egyesületet alakítani, lapot indítani, könyvet kiadni, engedély nélkül még „népművelni” sem, ezért van különleges jelentősége annak, hogy az 1953-ban újjáalakult szervezet befogadta a kezdeményezést, sőt munkacsoportot is alakítottak a nyelvészeknek és az idegennyelv-tanároknak. A későbbiekben a TIT a szervezeten belül megalapította az Országos Idegennyelv-oktatási Választmányt (Szépe, 2016, p. 31). A MANYE alapszabályzatának II./2. pontja szerint az egyesület ma ezen egység jogutódjának tekinti magát.

A periodika első korszakát Sturcz Zoltán dolgozta fel igen részletesen (2013) ötven évvel azután, hogy az első szám elhagyta a stencilgépet. A szerény nyomdai lehetőségek miatt mai szemmel meglehetősen igénytelen külsejű, de kiváló szerkesztésű kiadvány volt, először A/4, majd a második évfolyam után már A/5 méretű, lila borítója,

sorkizárás nélkül gépelt, megsárgult, sokszorosítással készült oldalai a tájékozatlan olvasó számára kevesebbet sejtetnek, mint amit valójában rejtene. Az első korszakban 42 szám jelent meg összesen 6188 oldalon (Sturcz, 2013, p.10) irigylésre méltó példányszámban: a kolofon szerint 800 és 1200 közötti példány készült – szemben a második korszak 300-400 nyomtatott példányával. Az eredeti tervek szerint folyóiratszerűen, negyedévenként jelent volna meg, de mivel még a szakmává alakulás kezdetén járunk, inkább akkor jött ki egy szám, amikor elegendő írás összejött. Az első korszak huszonhat éve alatt 640 szerzőtől 689 hosszabb-rövidebb terjedelmű tanulmány, hazai és külföldi kiadású, főleg alkalmazott nyelvészeti tárgyú könyv ismertetése, valamint az élő nyelvek tanításához készült tananyagok, tankönyvek kritikai szemléje alkotta a sorozat gerincét, de közöltek bibliográfiákat és híreket is a szaporodó szakmai összefüggésekről.

A tudományos folyóiratok arculatát részben a főszerkesztő személye, részben a felelős szerkesztő és a szerkesztőbizottság határozza meg. Így volt ez a *Modern Nyelvoktatás* esetében is mindig. Az első főszerkesztő Krammer Jenő irodalomtörténész, aki német-francia szakos tanár, nyelvkönyvíró és nyelvoktatási szakíró is volt (1963–1967), de a szervezőmunka nagy részét Simon Józsefné Tudóssy Margit vállalta, aki már az első évben szerzett írásokat a korszerű nyelvoktatásról, az audiovizuális módszerről, a szaknyelv tanításáról, a gépi fordításról és a kibernetika hasznosításáról a nyelvoktatásban, a strukturalizmusról, a kontrasztivitásról, valamint a felnőttoktatás nemzetközi helyzetéről és pszichológiai sajátosságairól. Külön figyelmet érdemel a Szemle rovat: az írások között megtalálhatók Antal László, Chomsky, George A. Miller, Bloomfield könyveiről szóló könyvismertetések. Krammer után már nyelvész főszerkesztők jegyezték a lapot: Telegdi Zsigmond (1968–1976), majd Szépe György (1977–1989), szerkesztőként pedig Simon Józsefné halála után Telegdi mellett Fülel-Szántó Endre, Szépe mellett pedig Basel Péter dolgozott. Sturcz Zoltán elkészítette az első korszak repertóriumát is (*Modern Nyelvoktatás – MANYE*). Ebből az látható, hogy a szerzők között ott van a mai magyarországi alkalmazott nyelvészet több jelentős személyisége: Dezső László, Papp Ferenc, Hegedűs József, Fülel-Szántó Endre, Szépe György, Klaudy Kinga, Kontra Miklós, Petőfi S. János, Hell György, Ferenczy Gyula.

A későbbi számokat lapozva látható, hogy a szerkesztők mindvégig megtartották a széles körben ismert nyelvek, többnyire az orosz, angol, német, francia nyelv tanításának elméleti és módszertani kérdéseinek közzétételét, számos cikk jelent meg például a kontrasztív módszer alkalmazásáról, a fordítás szerepéről és hatékony tanításának módszereiről, a nyelvi készségfejlesztésről, az ezt szolgáló kísérleti módszerekről, a szépirodalom és nyelvtanítás kapcsolatáról, a tanítható országismeretről, a tananyagokról, ezen belül egyebek között a szókincsminimum fogalmáról, a különböző nyelvtanulási területeken megjelenő nyelvkönyvekről és egyéb tananyagokról, a hibaelemzésről, az idegen nyelvi mérésről és értékelésről, és nem utolsósorban a nyelvtanulóról, az egyes életkori sajátosságok és a nyelvtanulás összefüggéseiről. A folyóirat alkalmazott nyelvészet-értelmezése azonban jóval túlmutatott a nyelvpedagógián, sőt időnként az általános nyelvészeti kérdéseknek is teret adott, például a matematikai nyelvészetéről, a formális nyelvelemzésről, Chomsky mondattanáról, a strukturalizmusról és a generatív grammatikáról is közöltek írásokat. Gyakori téma volt az egyéb alkalmazott nyelvészeti területek közül a fordítástudomány, a kontrasztív nyelvészet, a pszicho-

lingvisztika (az 1971. évi 1. szám pszicholingvisztikai különszám volt), a lexikológia, lexikográfia; sőt a pragmatika is megjelent a hetvenes évek végétől.

A *Szemle* rovatban közölt ismertetések látva és a kort valamennyire ismerve azt mondhatjuk, hogy bátor szerkesztők jegyezték a *Modern Nyelvoktatást*. Hozzájutni ugyan alig lehetett Magyarországon a német, angol, francia, spanyol nyelvterületen megjelent szakkönyvekhez, de a részletes ismertetéseknek köszönhetően, közvetve a magyarországi nyelvtanárok is bekapcsolódhattak az alkalmazott nyelvészet a nemzetközi hálózatába, megismerhették a legújabb kutatási eredményeket.

Az első korszak vége felé már nagyobb bibliográfiai hiányokkal találkozunk: hiányzik 1980, 1984, 1985, 1987 és 1988, és a valamikori vaskos, kétszáz oldalas meghaladó terjedeleme a felére, végül harmadára csökkent. Az utolsó előtti szám francia nyelvű, a legutolsó szám pedig, amit Szépe György jegyez főszerkesztőként, egy velünk szomszédos nyelven jelent meg, és a *Nyelvoktatási stratégiák és taktikák* című, 1981-es (!) pécsi konferencia szerb–horvát szekciójának anyagát tartalmazza.

A rendszerváltást követően a TIT elég gyorsan elveszítette a közművelődésben és idegennyelv-tanításban betöltött központi szerepét: elindultak a vállalkozások, hirtelen megszaporodtak a nyelviskolák, kibővült a tanulható nyelvek kínálata. A korábbi ismeretterjesztő előadásokra is erősen csökkent az érdeklődés, a könyv- és lapkiadás pedig igen gyorsan átalakult a könyvkiadás felszabadításával és a nyomdákhoz való közvetlen hozzáféréssel. Szépe György 1995-ből, a folyóirat újraindításának alkalmából visszatekint erre az első időszakra. A korszak lezárásaként idézzük fel az ő szavait:

„A régi Modern Nyelvoktatás az idegen nyelvek tanítását a nyelvészet (elsősorban az alkalmazott nyelvészet), a pedagógia és a pszichológia nemzetközi eredményeinek együttes segítségével kívánta fejleszteni, nagy súlyt helyezve a magyarországi tapasztalatok bemutatására is. Ez a felfogás meglehetősen különbözött az akkori – hivatalos – felfogástól, amely az idegen nyelvek oktatását egyszerű didaktikai (szakdidaktikai, metodikai) feladatnak tekintette és a pedagógiai szakma vége felé sorolta be. (A folyóiratnak hangsúlyozottan »nem hivatalos« jellege volt: minden hivatalos pozíció nélküli szakemberek szerkesztették, sokszorosítva jelent meg, ingyenes volt és általában a szerzők sem kaptak érte tiszteletdíjat)” (1995, p. 4).

Második korszak: a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületének folyóirata (1995–2020)

A *Modern Nyelvoktatás* első és második korszakát mindenekelőtt Szépe György személye köti össze: ő volt a főszerkesztő 1989-ben, amikor technikai és anyagi okok miatt a többéves szünet elkezdődött, majd a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületének elnökeként, nyughatatlan tudományszervezőként ő indította el ismét, immár biztosnak mondható pályázati forrásokra és professzionális kiadói háttérre támaszkodva. A korábbi, meglehetősen kiszámíthatatlan megjelenést az évi négy szám váltotta fel, amelyek közül az egyik mindig dupla számként került az olvasókhoz. Tíz éven át, 2006-ig a Corvina Kiadó állt a folyóirat mögött, a felelős szerkesztő Blaschik Éva volt. Az első szám szerkesztőbizottsági névsorában a korábbiakból már ismert neveket találunk: Klaudy Kinga, Kohn János, Kontra Mik-

lós, Lengyel Zsolt, Manherz Károly, Medgyes Péter, Székely Gábor és Zsolnai József az alkalmazott nyelvészet anyanyelvi és idegen nyelvi területeit képviselik, földrajzi szempontból pedig akár egy hálózatot is meg lehetne rajzolni a kutató- és oktatóhelyük alapján Szombathelytől Veszprémen, Szegeden és Budapesten át Debrecenig, Miskolcig és Nyíregyházáig.

Szépe György a főszerkesztői beköszöntőben (1995, pp. 4–5) hangsúlyozza a két korszak összetartozását, a nyelvtudomány történeti folyamatosságát, amikor a megújult folyóirat terveiről beszél. Elsősorban a nyelvtanárokhoz és a nyelvpedagógia kutatóihoz szól, amikor az anyanyelv és az idegen nyelv összefüggései mentén a pszicholingvisztikáról, a kétnyelvűségről, a nemzetiségi nyelvi nevelésről ígér tanulmányokat, de megszólítja az alkalmazott nyelvészet iránt érdeklődő szélesebb kört is, mert a fordítás, a lexikográfia és a terminológia, a szociolingvisztika és a nyelvpolitika, sőt az antropológiai nyelvészet valamely területét feltáró írások is ott szerepelnek a tématervek között. 2011 végéig ez az alapelv határozta meg a *Modern Nyelvoktatás* szerkesztését.

Formai újításokról is említést tesz: szemben a korábbi lapszerkezettel, a második korszakban sokkal inkább folyóiratszerű rovatokba rendeződnek az írások. A legtagabb kört kezdettől a sokféle témát befogadó *Tanulmányok* rovat alkotja, a leggazdagabb és legváltozatosabb rovattá pedig idővel a *Könyvszemle* nőtte ki magát, Szépe tanár úr doktori iskolájában ugyanis a hallgatók rendszeresen kaptak recenzálásra az asztalán sorakozó, frissen megjelent hazai és külföldi kiadású művekből. A *Könyvszemle* gazdagságát talán a legjobban az mutatja, hogy a *Modern Nyelvoktatás* 1995-től 2004 végéig megjelent írásaiból készült 25 oldalas Repertóriumból a *Könyvszemle* 16 oldalt tesz ki. A teljes Repertóriumot Sturcz Zoltán készítette, a 2005. évi 1. szám mellékleteként jelent meg, emellett a MANYE új honlapján is elérhető: [Modern Nyelvoktatás – MANYE.](#))

Kezdetben a *Hírek és felhívások* rovat is jól indult, a konferenciafelhívásokon túl még ösztöndíj-lehetőségeket is közölt, később azonban letisztult, és tényleg csak a hírekre korlátozódott a rovat. A főszerkesztővel és a szerkesztővel a *Levelek a szerkesztőhöz* rovatban lehetett volna megosztani a véleményeket, de erre nem mutatkozott érdeklődés. A második számtól már két rovatvezetőt is feltüntet a lap: Szablyár Anna híreket, Horváth József a szoftverkritikát gondozza. Ez a lapszerkezet tíz évig változatlanul működött, majd amikor a Tinta Könyvkiadó a 2006. évi 2. számtól átvette a lapot, a főszerkesztő munkáját öt éven át Szöllősy Éva segítette szerkesztőként, a *Könyvszemle* rovat felelőse Terts István lett, a hírekért pedig 2007-től a MANYE főtítkára, Szöllősy-Sebestyén András felelt. A szerkesztőség 2012-ben alakult át, amikor Szépe György visszavonult, és javaslatára Medgyes Pétert választotta meg az egyesület főszerkesztőnek.

Az addig eltelt 17 év alatt a *Modern Nyelvoktatás* periodikából valódi folyóirattá alakult, a változatos tematikájú tanulmányokat lektorok véleményezték, a rovatok is megszilárdultak, 2010-től megjelentek az angol nyelvű összefoglalók is a tanulmányok elején, de az elköszönő néhány sorban találunk utalást arra is, hogy sok területen meg lehet még újulni.

Ez alatt a közel két évtized alatt a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete Klaudy Kinga véleménye és értékelése szerint jelentős szervezetté fejlődött (Klaudy 2021), évente megrendezett kongresszusain több száz résztvevő adott elő;

létrejöttek az alkalmazott nyelvészeti doktori iskolák – az egyik legnagyobb éppen Pécsen, és már senki sem kérdőjelezte meg ennek a szakterületnek és szakmai szervezetnek a jelentőségét. Ennek az időszaknak tudományszervezési szempontból még egy fontos hozadéka volt: nagyon sok magyar- és idegennyelv-tanár kapcsolódott be a doktori képzésbe, ismert meg új területeket, egyebek között a pszicholingvisztikát, a kétnyelvűségkutatást, a fordítástudományt, a szociolingvisztikát, a nyelvpolitikát, a folyóirat pedig befogadta az írásaikat, közlési, megjelenési lehetőséget teremtve a fiatal kutatóknak.

Medgyes Péter három évig, 2012 és 2014 között jegyezte a *Modern Nyelvoktatást* főszerkesztőként, munkáját Dróth Júlia segítette szerkesztőként és a *Szemle* rovat vezetőjeként. Medgyes Péter, aki a magyar és a nemzetközi idegennyelv-oktatási nyelvpedagógia elismert szakértője, a szerkesztőbizottságot a cím komolyan vételével, tehát a nyelvpedagógia középpontba állításával – megtartva a sokféle intézmény képviselőinek jó gyakorlatát – újjászervezte, tagjai a világnyelvek jeles oktatói és kutatói lettek: Bárdos Jenő, Csizér Kata, Einhorn Agnes, Nikolov Marianne, Gonda Zita, valamint tanácsadó testületet is létrehozott azokból a különféle alkalmazott nyelvészeti területeket és intézményeket képviselő neves nyelvészekből, akik már korábban is részt vettek a lap munkájában (Abádi Nagy Zoltán, Gósy Mária, Hidasi Judit, Klaudy Kinga, Kontra Miklós, Lengyel Zsolt, Manherz Károly, Székely Gábor, Terts István). Új rovatként jelent meg a *Szótárszemle*, amit Lázár A. Péter gondozott, valamint az *Interjú*, amelyben Medgyes Péter nyelvtanárokat kérdezett az életükről, munkájukról, tanítási módszereikről. A következő számtól pedig új rovat jelentkezett *Műhelytitkok* címmel, amely a gyakorlati pedagógiai kutatómunka egy-egy részterületét mutatta be az olvasónak. Ez Einhorn Ágnes ötlete volt, aki azóta is a rovatvezetőként szervezi az itt publikált írásokat. A 2012. év 1–2. számának főszerkesztői beköszöntőjében Medgyes Péter ezt írja:

„A minőség megtartása mellett fő törekvésem az, hogy közelebb vigyük a folyóiratot a gyakorló nyelvtanárokhöz. Ennek feltétele, hogy minél több tanulmány szóljon róluk, és egyetlen olyan munka se jelenjék meg, amely nem hozzájuk szól. Ennek feltétele a közérthető, sallangmentes fogalmazás, ha ugyanis egy nyelvtanár nem ért meg valamit, az nem az ő bűne, hanem a szerzőé. És mivel nemcsak az alkalmazott nyelvészeti és nyelvpedagógiai kutatómunkában, hanem az osztályteremben is szép számmal akadnak kiemelkedő egyéniségek, terveink szerint minden számban közlünk riportot a szakma egy-egy kiemelkedő képviselőjével” (Medgyes, 2012, pp. 3–4).

Ez a két év az idegen nyelvi nyelvpedagógia területén megerősítette a folyóirat helyét a magyar nyelvtudomány rendszerében, és megkerülhetetlen hivatkozási fórummá tette a *Modern Nyelvoktatást*.

A korábbi szerkesztő, Dróth Júlia 2015-ben vette át a főszerkesztői feladatot Medgyes Pétertől, aki ettől kezdve egészen 2018 végéig az *Interjú* rovat vezetőjeként dolgozott tovább, a *Könyvszemlét* Huszár Ágnes, a *Szoftverszemlét* Simon Krisztián vitte tovább. Egy év múlva visszatért a korábbi szerkesztő, Szöllősy Éva. A személyi változások nem jelentettek irányváltást a folyóirat történetében, változatlanul a nyelvpedagógia igen széles értelemben vett tematikája maradt az elsődleges, emellett

fokozatosan, újra megjelent a fordítástudomány is. Ami a korábbi szerkesztői gyakorlathoz képest jelentősebb változásnak mondható, a nyelvpolitikai, szociolingvisztikai terület elmaradása, bár ez talán annak is volt köszönhető, hogy Szépe György széles értelmezésű, számos tudományterületet integráló koncepciója a pécsi doktori iskolában fokozatosan háttérbe szorult, és miután már nem ösztönözte minden héten a nála doktorálni vágyó fiatalokat a nyelvpolitikai, nyelvtervezési, szociolingvisztikai területek fehér foltjainak felfedezésére, egyre kevesebben jelentkeztek ilyen témájú írással a *Modern Nyelvoktatásban* is.

Dróth Júliától a főszerkesztői feladatokat 2018-tól a jelen tanulmány szerzője, Nádor Orsolya vette át, szerkesztőként pedig M. Pintér Tibor váltotta Szöllősy Évát. A Szerkesztőbizottság és a Tanácsadó Testület szinte változatlan összetételben, a két előző főszerkesztővel kiegészülve folytatta a munkát. Az *Interjú* felelőse Fischer Andrea lett, a *Könyvszemlélet* Tóth Szergej, a *Szótárszemlélet* Fóris Ágota vette át, utóbbit 2021-től Gaál Péter szervezi. Kiadóváltás is történt, a Tinta Könyvkiadótól 2019 januárjától egy másik, a folyóiratkiadás területén is nagy szakmai tapasztalatokkal rendelkező kiadó, a Gondolat Kiadó vette át a végső formába öntés és nyomtatás feladatait. A fő alapelv az volt, hogy amennyiben lehetséges, térjen vissza a *Modern Nyelvoktatás* a Szépe-féle szélesen értelmezett alkalmazott nyelvészethez, de tartsa meg azokat a hagyományokat is, amelyek a nyelvpedagógiához kötik. Új kezdeményezés volt, hogy – Dróth Júlia felvetésére – évente egy tematikus duplaszámot is az olvasók kezébe ad a szerkesztőség. Az elmúlt három évben megjelent egy fordítástudományi különszám Dróth Júlia vendégszerkesztésével, egy mérés és értékelés tematikájú Einhorn Ágnes közreműködésével, valamint Csizér Kata és Öveges Enikő közös munkája nyomán egy idegennyelv-tanulási, nyelvtervezési és tantervi témákat bemutató tematikus szám is elkészült.

A folyóirat első korszakát tárgyaló fejezetben is kitértünk a folyóirat statisztikai mutatóira, az írások és szerzők számára, az általuk megtöltött oldalakra. A *Modern Nyelvoktatás* második korszakában (2020 végéig) 1375 írás jelent meg összesen, ezek közül 385 tanulmány főként az idegen nyelvi nyelvpedagógia, a nyelvpolitika, a nyelvtervezés; az interkulturális kommunikáció, a nyelvtanítás pszicholingvisztikai és szociolingvisztikai vetületeinek témakörében, valamint ehhez nagyon szorosan kapcsolódva 80 műhelytanulmány egyebek között a nyelvpedagógia gyakorlati kérdéseiről, a nyelvi szintekről, a mérésről, az anyanyelv szerepéről az idegen nyelvek tanulásában. A leggazdagabb a *Könyvszemle* rovata, itt 644 ismertetés jelent meg huszonöt év alatt. Tematikailag ehhez nagyon közel áll a *Szótárszemle* – itt 21 ismertetést találunk, valamint a *Szoftverszemle*, amelyben 64 írás kapott helyet, köztük a mostanában igen fontossá vált nyelvoktató szoftverek közül is jó néhányról itt lehetett először olvasni; a folyóiratszemle mindössze 9 alkalommal, a hírek 109, a köszöntők és megemlékezések 31 írást tesznek ki. Érdekes kezdeményezés volt Terts István rovata, az *Egy nyelvész olvasónaplója*, de csak néhány jelent meg belőle. A nyelvtanárokkal készült interjúk közül eddig 20 készült el.

Itt be is lehetne fejteni a folyóirat történetének bemutatását, de olyan változások történtek 2020 folyamán, amelyek elsősorban technikai értelemben egy új korszak kezdetét jelentik.

A digitális korszak kezdete

A kétezres évek könyv- és folyóirat-kiadása részben vagy teljes egészében áttevődött a digitális térbe. Ennek nem elsősorban az az oka, hogy szívesebben olvasnánk elektronikus felületen, hanem sokkal inkább az, hogy ezen a módon lehet eljuttatni a tudományos eredményeket a legkönnyebben és leggyorsabban bárhová. A könyvtárak igyekeznek minél nagyobb anyagot digitalizálni, rendszerek épültek ki a hozzáférés különféle formáinak biztosítására, és mivel ezek egy része ingyen is elérhető, talán szélesebb körhöz is eljuthat. A másik ok pedig az, hogy a kultúrára szánt központi források, pályázati lehetőségek egyre szűkösebbek, nehéz hosszú távon tervezni, de főként biztosítani a nyomdai és a postaköltségeket. Ez utóbbi nehézségeit a MANYE tagjai is tapasztalhatták, mivel 2019 óta már nem kapják meg postán a kinyomtatott lapszámot.

A *Modern Nyelvoktatás* számára is élesen vetődött fel a kérdés: megmaradni és a digitális térbe költözni, vagy szép lassan befejezni a munkát. A szerkesztőség és a tanácsadók többsége is egyetértett azzal, hogy az előbbi választás a helyes. Az első lépést az Országos Széchényi Könyvtár Elektronikus Periodika Archívuma felé tettük meg: a Tinta Könyvkiadó rendelkezésünkre bocsátotta a 2006 és 2018 közötti lapszámok elektronikus változatát, és a Corvina Kiadótól is megérkezett az 1995 és 2006 közötti számok csomagja, amelyet az EPA munkatársai digitalizáltak. Ide kerültek aztán a Gondolat Kiadónál megjelent újabb számok. Jelenleg az 1995 és 2020 között megjelent összes lapszám szabadon elérhető, olvasható ([Elektronikus Periodika Archívum](http://ElektronikusPeriodikaArchivum.oszk.hu), oszk.hu).

A másik lépés, amit választottunk, a nemzetközi elismertetéshez vezető úttal függ össze. A Magyar Tudományos Akadémia könyvtári jegyzékében ott szerepel a *Modern Nyelvoktatás*, de tovább kell lépni. Ezért az Open Journal Systems rendszerében is, az ELTE Egyetemi Könyvtárának segítségével rövidesen elérhető lesz a folyóirat.

Összegzés

Az 1963-ban alapított *Modern Nyelvoktatás* a leghosszabb életű alkalmazott nyelvészeti szakmai fórum: ez jelentős tudománytörténeti, szakmatörténeti és sajtótörténeti tény – és egyben a szakma sikere is.

A lap első periódusa 1989-ig tartott, s inkább a periodika megnevezés illik rá. Mai szemmel nagyon furcsa, hogy nincsenek belső hivatkozások, legfeljebb a cikk végén található szakirodalom, nincs összefoglaló, nincsenek kulcsszavak sem, de ebben a korszakban ez még nem volt kötelező elvárás, sőt a mai hivatkozási követelmények még igen messze voltak. Az 1995. évi újraindulás azonban már más körülmények között történt, és részben az első korszakban is szerkesztőként, majd főszerkesztőként és a MANYE elnökeként dolgozó Szépe Györgynek, részben a kilencvenes évek lapindítási gyakorlatának köszönhetően kialakult az a szemlélet, lapszerkezet és szerkesztési gyakorlat, amely megalapozta azt a szakmai minőséget, amelyre alapozva lehetségessé vált a további építkezés, és a nemzetközi adatbázisokban való megjelenés.

A két korszak tárgyalásakor néhány statisztikai adatot is olvashattunk. A két hosszú periódus alatt összesen 14 519 oldalnyi alkalmazott nyelvészeti írás jelent meg: az első sorozatban 6188, a másodikban 8331 oldal található, ami akár ötven kötetet megtölthetne. Az összes írás száma 2064, az első sorozatban 689, a másodikban 1375

– az utóbbi a nagyszámú könyv-, folyóirat-, szótár- és szoftverrecenzió miatt jóval magasabb. Viszont a szerzők száma hasonló: 640, illetve 636 nevet találunk a két időszakban: vannak köztük már az első megjelenéskor is „jegyzett” nevek, de vannak olyanok is, akik a későbbiekben, doktori tanulmányaikat befejezve, valamelyik egyetem műhelyében szereztek nevet maguknak, és a folyóirat rendszeres, visszatérő szerzői lettek. Ezek a számadatok közvetve azt mutatják, hogy a *Modern Nyelvoktatás* mindkét eddigi korszakában jelentős publikációs bázisként és kutatási forrásként is szolgálja folyamatosan a tudományos közéletet.

Összegezve a fentieket, a lap létrehozása fontos állomás volt a magyarországi alkalmazott nyelvészet, különösen pedig a nyelvpedagógia történetében. A munkatársak modern nyelvszemléletének, interdiszciplináris alapokra épített koncepciójának köszönhetően már az első időszakában is sikerült a szerkesztőknek sok neves nyelvész meggyerniük és a segítségükkel megvalósítaniuk a tudományos ismeretterjesztés mellett a legmagasabb igényeket is kielégítő, modern kutatások közzétételét. Ez a koncepció érvényesült akkor is, amikor újraindult a lap teljesen más társadalmi körülmények között, más szervezeti formában, de az alkalmazott nyelvészet ismertségének, elfogadottságának egy jóval magasabb szintjén, és remélhetőleg ez jellemzi majd az elkövetkező éveket is.

IRODALOM

- Fodor, I. (1968). *Mire jó a nyelvtudomány*. Gondolat Könyvkiadó.
- Fodor, I. (2001). *Mire jó a nyelvtudomány? Nyelv és élet*. Balassi Kiadó.
- Klaudy, K. (2021). Az alkalmazott nyelvészek szakmai közösséggé formálódása a 20. század végén és a 21. század elején. *Modern Nyelvoktatás*, 27(1),
- Medgyes, P. (2012). Beköszöntő. *Modern Nyelvoktatás*, 18(1–2), 3–4.
- Sturcz, Z. (2013). Modern Nyelvoktatás: indulás és első korszak 1963–1989. Szépe György emlékének ajánlva. *Modern Nyelvoktatás*, 19(4), 7–16.
- Székely, G. (2001). A 160 éves Tudományos Ismeretterjesztő Társulat szerepe a nyelvoktatásban és a nyelvművelésben. *Modern Nyelvoktatás*, 7(1), 6–9.
- Szépe, Gy. (1995). Modern Nyelvoktatás 1995. *Modern Nyelvoktatás*, 1(1), 3–6.
- Szépe, Gy. (2016). Hasznos nyelvészet (Kísérlet munkásságom összefoglalására). *Modern Nyelvoktatás*, 22(3–4), 25–75.